

Yondosh mavzu:
kiyim tikish.

Ulush, qism, surat, maxraj.

1. Bir metrda necha detsimetr va necha santimetr borligini eslang.
- a) 1 metrning $\frac{1}{10}$ qismini toping. Bu detsimetr va santimetrlarda qancha bo'ladi?
- b) 1 metrning $\frac{1}{100}$ qismini toping. Bu santimetrlarda qancha bo'ladi?

2. Har bir ustundagi kattaliklar qanday bog'liq? Bo'sh kataklarda qanday sonlar turishi kerak?

$$1 \text{ m} = \square \text{ dm}$$

$$1 \text{ dm} = \square \text{ cm}$$

$$1 \text{ km} = \square \text{ m}$$

$$1 \text{ t} = \square \text{ q}$$

$$1 \text{ q} = \square \text{ kg}$$

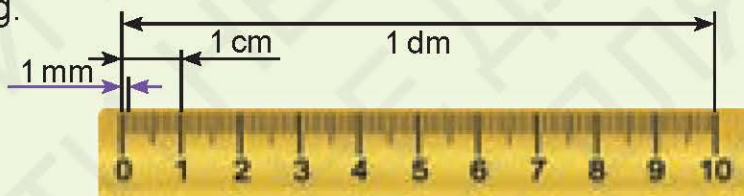
$$1 \text{ kg} = \square \text{ g}$$

$$1 \text{ d} = \square \text{ h}$$

$$1 \text{ h} = \square \text{ min}$$

$$1 \text{ min} = \square \text{ s}$$

3. Chizmadan foydalanib, uzunliklarni detsimetrning qismlari sifatida ifodalang.

3 cm, 7 cm, 5 cm, 17 mm, 80 mm, 49 mm, 30 mm

4. 4 detsimetr, 7 detsimetr, 20 santimetr, 68 santimetr va 19 millimetr 1 metrning qanday qismini tashkil etadi?

Hayotimizda biz doimo uzunlik, massa, hajm kabi turli kattaliklarga duch kelamiz. Kattaliklarning aynan bir qiymatini katta yoki kichik o'lchov birliklarida ifodalash mumkin. Kichik uzunlik birliklari katta birliklarning ulushlari sifatida ifodalanadi.

$$1 \text{ dm} = \frac{1}{10} \text{ m}$$

$$1 \text{ cm} = \frac{1}{10} \text{ dm} = \frac{1}{100} \text{ m}$$

$$1 \text{ mm} = \frac{1}{10} \text{ cm} = \frac{1}{100} \text{ dm} = \frac{1}{1000} \text{ m}$$

5. Ifodalar tuzing va ularni hisoblang.

- a) Ko'ylak yenglarini tikish uchun $\frac{3}{5}$ metr tasma ishlatildi.
- b) To'quvchi bitta naqsh to'qish uchun $\frac{2}{3}$ soat vaqt sarflaydi.
- d) Ro'molcha uchun bir kvadrat metr matoning $\frac{1}{4}$ qismi ishlatildi.

6. Matolarga mos qiymatdagi kattaliklarni toping va kiyim qaysi matodan tikilganligini aniqlang.

Paxta
5 m

Ipak
5 dm

Jun
5 cm

$\frac{5}{100}$ m

$\frac{1}{2}$ dm

500 cm

$\frac{5}{10}$ dm

$\frac{5}{1000}$ km

50 mm

50 dm

7. Har bir tasmaning uzunligini aniqlang. Daftaringizda shunday uzunlikda kesmalar chizing.

$\frac{3}{5}$ dm

$\frac{8}{100}$ m

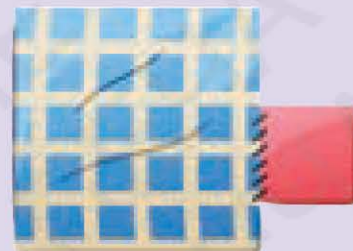
8. 25 ta ko'ylakni tikish uchun bir rulon ko'k va bir rulon oq mato sotib olindi. Har bir rulonda 70 metr mato bor. Bitta kiyim tikish uchun 2 m 20 cm ko'k va $\frac{1}{4}$ metr oq mato kerak. Qancha ko'k va oq mato ortib qoladi?

9. Murakkab masalalarni yeching. Ifodalarni yozing va ularning qiymatlarini o'zgaruvchilarning berilgan qiymatlarida hisoblang.
- Tikuv sexida ish cmenasi 8 soat davom etadi. Bir soat ichida bitta tikuvchi n ta futbolka tikishi mumkin. U bir ish cmenada nechta futbolka tikadi? ($n = 16$)
 - 4 ta tikuvchi bir ish cmenada nechta futbolka tikadi?
 - Bir soatda bitta tikuvchi futbolkadan m marta kam qalpoqchali kiyim tikishi mumkin. U bir ish cmenaning yarmida nechta qalpoqchali kiyim tikadi? ($m = 2$)
 - Fabrika 2000 dona futbolka tikish uchun buyurtma oldi. Bu buyurtmani bajarish uchun bitta tikuvchi necha soat sarflaydi?

10. Tikuvchi ikkita kvadrat bo'lakni rasmdagi kabi tikdi. Kichik bo'lakning tomoni uzunligi 1 m, katta bo'lakning tomoni uzunligi esa 4 dm. Hosil bo'lgan shaklning perimetri necha santimetr ga teng?

11. 60 m uzunlikdagi jun mato rulonidan dastlab $\frac{2}{5}$ qism, keyin yana 27 metr kesib olindi. Rulonda necha metr mato qoldi?

12. Hisoblang.

8 m 4 dm 6 cm + 7 m 23 cm ning $\frac{1}{3}$ qismini;

$14 \text{ m}^2 \ 13 \text{ dm}^2 - 5 \text{ m}^2 \ 8 \text{ dm}^2$ ning $\frac{4}{5}$ qismini;

$7 \text{ dm}^3 \ 160 \text{ cm}^3 + 3 \text{ dm}^3 \ 4 \text{ cm}^3 - 2044 \text{ cm}^3$ ning $\frac{2}{7}$ qismini.

Yondosh mavzu:
vaqtni o'lchovchi
asboblari.

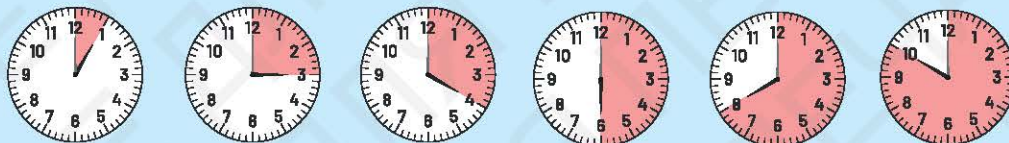
Ulush, qism, surat, maxraj.

1. Bu soatlarda qanday vaqt ko'rsatilgan?

2. Doiraning qanday qismi bo'yalgan?

3. Ifodalar yozing va ularni hisoblang.

- a) Minutning $\frac{1}{6}$ qismi necha sekund?
- b) Soatning $\frac{2}{5}$ qismi necha minut?
- d) Sutkaniing $\frac{1}{3}$ qismi necha soat?
- e) Aprelning $\frac{1}{10}$ qismi necha sutka?

4. Dars 45 minut davom etadi. O'quvchilar darsning $\frac{2}{5}$ qismini masalalar yechishga, $\frac{2}{9}$ qismini tenglamalar yechishga sarflashdi. Qolgan vaqtda esa ular mustaqil ishlarni bajarishdi. Mustaqil ishlarni bajarish uchun o'quvchilarga necha minut kerak bo'lgan?

5. Uydan maktabgacha bo'lgan masofa 1800 m. Sardor bu masofaning $\frac{2}{3}$ qismini 80 m/min tezlikda, qolgan masofani esa 100 m/min tezlikda bosib o'tdi. U qancha vaqtda maktabga yetib bordi?

6. Hisoblang.

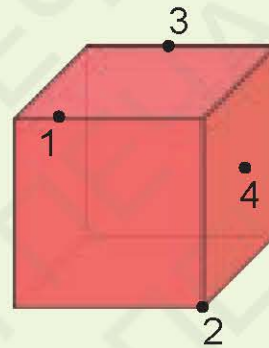
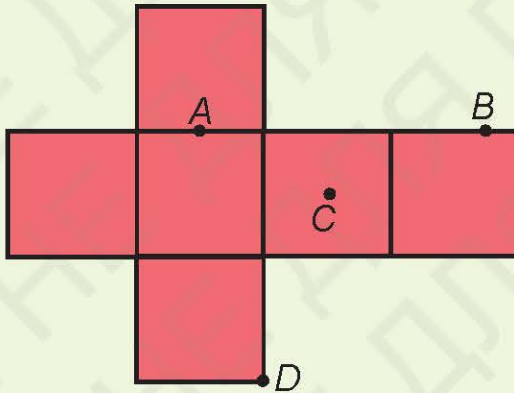
1 soatning $\frac{1}{5}$ qismi + 46 min – 960 sekund;

1 haftaning $\frac{1}{7}$ qismi + kabisa yilining $\frac{2}{5}$ qismi – iyunning $\frac{3}{6}$ qismi;

1 soatning $\frac{2}{4}$ qismi – 1 minutning $\frac{7}{12}$ qismi.

7. Kub va uning yoyilmasidagi nuqtalarni mos qo'ying.

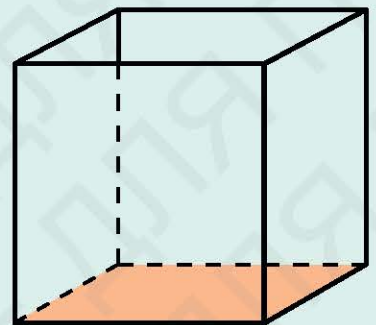
8. Murakkab masalalarni yeching.

a) Do'kon ombori tomoni 6 m bo'lgan kub shakliga ega. Ombor polining yuzini toping.

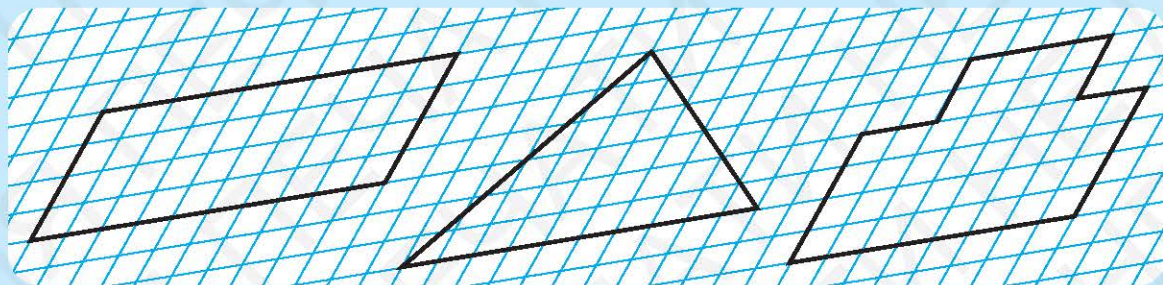
b) Polga tomoni 30 cm bo'lgan kvadrat plitkalar yotqizilgan. Bu polni qoplash uchun nechta plitka kerak bo'ladi?

d) Omborning hajmi qanday?

e) Har 18 kubometrda bitta shamollatish tuynugi o'rnatilishi talab etiladi. Shu omborning devorlarida nechta shamollatish tuynugi o'rnatilishi kerak?

9. Qiya to'rdagi uchta shakl tasvirlangan. Shakllarni daftaringizdagi katakchalarga ko'chirib chizing. Ushbu shakllarning yuzini kvadrat santimetrlarda toping. Qaysi shakl eng katta yuzga ega?

10. Qonuniyatni toping. Oxirgi soat nechani ko'rsatishi kerak?

11. Aziza uy vazifasini 1 h 20 min da bajardi. Bu vaqtning $\frac{1}{4}$ qismini u matematikaga sarfladi, yana 15 minut ona tili bilan shug'ullandi. U vaqtning $\frac{1}{5}$ qismida she'r yodladi, qolgan vaqtini esa Tabiiy fanlarda berilgan loyiha ishiga sarfladi. Aziza loyiha ishiga qancha vaqt sarflagan?

12. Hisoblang.

$$846900 : ((756 + 436) : 4 - 289) \text{ ning } \frac{3}{4} \text{ qismini};$$

$$2543 \cdot 184 + 29412 : (65722 - 65646) \cdot 73 + 37 \text{ ning } \frac{1}{100} \text{ qismini}.$$